

Хамходера Олег Петрович

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного і фінансового права

Національний університет «Одеська юридична академія»

Хамходера Олег Петрович

кандидат юридических наук,

доцент кафедры административного и финансового права

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

Khamkhodera Oleh

PhD in Law,

Associate Professor at the Department of Administrative and Financial Law

National University «Odesa Law Academy»

Піть Ігор Юрійович

студент

Національного університету «Одеська юридична академія»

Пить Игорь Юрьевич

студент

Национального университета «Одесская юридическая академия»

Pit Ihor

Student of the

National University «Odesa Law Academy»

DOI: 10.25313/2520-2308-2021-1-6847

СУБ'ЄКТИВНИЙ ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС: ТЕОРІЯ ТА ПРИКЛАДНІ ПЕРСПЕКТИВИ

СУБЪЕКТИВНЫЙ ПУБЛИЧНЫЙ ИНТЕРЕС: ТЕОРИЯ И ПРИКЛАДНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ

SUBJECTIVE PUBLIC INTEREST: THEORY AND APPLIED PERSPECTIVES

Анотація. Наукова стаття присвячена дослідженню змісту категорії «суб'єктивний публічний інтерес», його ознак і видів; а також особливостей реалізації такого інтересу. Розглянуто сутність та природу інтересу як правової категорії, внаслідок чого були визначені структура інтересу у рамках теорії «внутрішнього фактору», його зв'язок із благом і потребою. Встановлено, що у сучасному законодавстві відсутнє розмежування зазначених понять. Висвітлена роль інтересу у правових відносинах, а також встановлена залежність ступеня гарантованості охоронюваного законом інтересу від міцності його зв'язку із суб'єктивним правом. Обґрунтовується, що у Рішенні Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 18-рп/2004 поняття «охоронюваний законом інтерес» розуміється занадто вузько, а також зауважується, що охоронюваний законний інтерес може бути трьох видів: 1) інтерес, опосередкований суб'єктивним правом; 2) інтерес, який не опосередковується суб'єктивним правом, проте має із ним логічно-смісловий зв'язок; 3) інтерес, що не опосередковується суб'єктивним правом і не має з ним логічно-сміслового зв'язку. В рамках дослідження концепції поділу інтересів на приватні та публічні обґрунтовується необхідність якісного розуміння категорії «публічний інтерес», а кількісне – застосовувати лише для визначення суб'єктів-носіїв інтересу. Встановлено, що публічний інтерес має соціальну природу, а приватний – психологічну. На підставі цього, виокремлено обов'язкові ознаки приватного інтересу – його суб'єктивність

та егоцентричність. Співвідносячи категорії «публічний інтерес» та «державний інтерес», визначені відмінності їх суб'єктного складу, на основі чого зроблено висновок, що публічний інтерес можуть реалізовувати та захищати також і звичайні громадяни у формі категорії «суб'єктивний публічний інтерес». Досліджено внутрішню структуру суб'єктивного публічного інтересу через призму теорії «внутрішнього фактору», внаслідок чого виокремлено два види суб'єктивного публічного інтересу: суб'єктивований публічний інтерес та публіцизований суб'єктивний інтерес. До того ж, встановлені особливості нормативного закріплення кожного з видів інтересу, а також межі їх реалізації. В рамках дослідження судового захисту суб'єктивного публічного інтересу визначені недосконалості критеріїв, за якими визначається, чи підлягає судовому захисту законний інтерес. Запропоновано шляхи вирішення цієї проблеми, а також зроблено висновок, що сьогодні більш універсальним предметно є адміністративний порядок захисту і реалізації суб'єктивного публічного інтересу.

Ключові слова: охоронюваний законом інтерес, суб'єктивне право, публічний інтерес, суб'єктивне публічне право, судовий захист.

Аннотация. Научная статья посвящена исследованию содержания категории «субъективный публичный интерес», его признаков и видов; а также особенностей реализации такого интереса. Рассмотрено сущность и природу интереса как правовой категории, в результате чего определены структура интереса в рамках теории «внутреннего фактора», его связь с благом и потребностью. Установлено, что в современном законодательстве отсутствует разграничение указанных понятий. Освещена роль интереса в правовых отношениях, а также установлена зависимость степени гарантированности охраняемого законом интереса от прочности его связи с субъективным правом. Обосновывается, что в Решении Конституционного Суда Украины от 01.12.2004 № 18-рп / 2004 понятие «охраняемый законом интерес» понимается слишком узко, в результате чего доказано, что охраняемый законный интерес может быть трех видов: 1) интерес, опосредованный субъективным правом; 2) интерес, который не опосредуется субъективным правом, однако имеет с ним логически-смысловую связь; 3) интерес, который не опосредуется субъективным правом и не имеет с ним логически-смысловую связь. В рамках исследования концепции разделения интересов на частные и публичные обосновывается необходимость качественного понимания категории «публичный интерес», а количественное – применять только для определения субъектов-носителей интереса. Установлено, что публичный интерес имеет социальную природу, а частный – психологическую. Вследствие этого, освещены обязательные признаки частного интереса – его субъективность и эгоцентричность. Соотнося категории «публичный интерес» и «государственный интерес», были определены различия их субъектного состава, на основе чего сделан вывод, что публичный интерес могут реализовывать и защищать также и обычные граждане в форме категории «субъективный публичный интерес». Исследовано структуру субъективного публичного интереса через призму теории «внутреннего фактора», в результате чего выделено два вида субъективного публичного интереса: субъективизированный публичный интерес и публицизированный субъективный интерес. К тому же, установлены особенности нормативного закреплении каждого из видов интереса, а также пределы их реализации. В рамках исследования судебной защиты субъективного публичного интереса были определены несовершенства критериев, по которым определяется, подлежит ли судебной защите законный интерес. Предложены пути решения этой проблемы и сделан вывод, что сегодня более универсальным предметно является административный порядок защиты и реализации субъективного публичного интереса.

Ключевые слова: охраняемый законом интерес, субъективное право, публичный интерес, субъективное публичное право, судебная защита.

Summary. The scientific article is devoted to research of the essence of category «subjective public interest», its characteristic and types, also features of its realization and judicial protection. Nature and essence of the interest were considered, as a result of which it was defined the structure of interest in the framework of «internal factor theory», its connection with need and benefit. It was highlighted that today's legislation doesn't consist a distinction between interest, need and benefit. It was highlighted interest's role in legal relationship and also defined the dependence interest's guarantee's extend on its connection with subjective law. It is considered that in decision of the Constitutional Court of Ukraine on 01.12.2004 № 18-rp/2004 term «law protected interest» is defined narrowly, as a result of which it was justified that there can be three types of law protected interest: 1) interest, covered by the subjective law; 2) interest, which is not covered by subjective law, but has a logically-meaning connection; 3) interest, which is not covered by subjective law and doesn't have a logically-meaning connection. In the framework of research of conception of dividing interest on private and public it was considered that category «public interest» should be understood in its quality meaning, and quantity should be used only to justified subjects-interest owners. It was considered that public interest has a social nature and private – psychological. As a result, necessary features of private interest were highlighted: its subjectivity and egocentrism. While related categories «public interest» and «state interest» it was justified the difference between their subjects, and after these we made a conclusion that public interest can be realized and protected by common citizens by use of legal form «subjective public interest». The internal structure of the subjective public interest was

researched through the «internal factor» theory, as a result we highlighted two types of subjective public interest: subjectified public interest and publicized subjective interest. In addition, we justified features of legal embody of each interests type. In the framework of research of subjective public interest's court protection were highlighted deficiencies of criteria to understand which legal interest can be court protected. Ways to address the problem were proposed and was concluded that today administrative procedure is more universal and effective in order to realize and protect subjective public interest.

Key words: law protected interest, subjective law, public interest, subjective public law, court protection.

Постановка проблеми. Сьогодні на фоні процесу євроінтеграції і переходу України від моделі «державного управління» до концепції «публічного адміністрування» спостерігається зближення інтересів суспільних і державних, національних і міжнародних; утвердження інтересу як окремого об'єкта правової охорони, а також підвищення ролі суб'єктів приватного права у публічно-правових відносинах. Зазначені перетворення каталізуються загальним поліпшенням рівня правової культури та громадської свідомості населення. Не дивлячись на це, вітчизняній правовій системі бракує адаптивності, внаслідок чого на практико-прикладному рівні все частіше виникають ситуації, коли приватна особа прагне захистити чи реалізувати публічний інтерес, проте необхідного правового механізму законодавцем не визначено. Ще А. І. Єлістратов зауважував, що при недостатньому розвитку адміністративного права ми нерідко знаходимо в публічних відносинах один тільки обов'язок без відповідної йому правомочності. У них відображається старий порядок, коли обиватель ще був безособовим об'єктом для поліцейських заходів [1, с. 62]. Станом на сьогодні існує схожа проблема у контексті публічного інтересу, оскільки приватні особи, котрі є найбільш масовою групою його носіїв, у більшості випадків не мають правової можливості захистити або реалізувати такий інтерес. Відповідно, виникає ситуація, у якій за носія інтересу може вчиняти правомочності виключно його представник (суб'єкт публічного адміністрування). Це є відображенням застарілої моделі державного управління, згідно з якою загальні інтереси можуть представляти лише уповноважені державою суб'єкти.

Проте публічний інтерес є об'єктивним інтересом усього Українського народу. Через це, нагального дослідження потребує суб'єктивний публічний інтерес як правовий інструмент, за допомогою якого звичайний громадянин може реалізовувати інтерес усього населення в цілому, і кожного зокрема, відстоюючи власні юридичні пріоритети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання природи та сутності публічного інтересу, а також особливості його реалізації, розглядали у своїх працях такі фахівці, як К. Ю. Тотьєв [3], О. Я. Курба-

тов [7], В. М. Бевзенко [12], Т. О. Коломоець [11], А. А. Нечай [11], Р. С. Мельник [12], О. І. Миколенко [16] та багато інших. Не дивлячись на це, зміст категорії «суб'єктивний публічний інтерес» та особливості його реалізації і захисту потребують подальшого наукового дослідження, особливо у контексті переходу України до моделі публічного адміністрування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження природи, структури та сутності суб'єктивного публічного інтересу, визначення проблем, пов'язаних із його реалізацією і захистом, а також вироблення можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Інтерес є поняттям надзвичайно широким і багатоаспектним. У «Словнику української мови» можемо віднайти такі його визначення: увага до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось; те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чийсь прагненням, потребам; цікавість, захоплення тощо [2]. Проте, окрім лексичної багатозначності, поняттю «інтерес» властива також і мультинауковість. Він досліджується, зокрема, філософією, соціологією, психологією, політологією та правознавством. Наприклад, соціологія розглядає інтерес як сукупність зв'язків суб'єкта у межах соціального простору, котра визначає характер і ступінь соціалізації суб'єкта, його соціальні потреби, а також способи і засоби задоволення цих потреб.

У правовій сфері сьогодні існує чимало поглядів і підходів щодо змісту інтересу, його сутності, місця у правовому бутті та впливу на правові відносини. Не дивлячись на це, з метою комплексного дослідження інтересу як правової категорії вважаємо за необхідне спочатку дослідити саме природу інтересу, а також процес формування останнього. Найбільш доцільною з цієї точки зору видається теорія «внутрішнього фактору», котра розглядає інтерес як поєднання об'єктивних і суб'єктивних начал [3, с. 19]. В рамках цієї теорії виокремлюють три етапи формування і реалізації інтересу: об'єктивне начало — суб'єктивне начало — об'єктивне вираження. Об'єктивним началом є існування певної потреби, щодо задоволення якої у суб'єкта може виникнути інтерес. Суб'єктивне начало — це усвідомлення

суб'єктом потреби на психологічному рівні та вибірконе формування цілей із задоволення цієї потреби. Саме на цьому етапі у суб'єкта завершується формування інтересу. Третім етапом визнається реалізація інтересу, або його об'єктивне вираження, котре полягає у здійсненні суб'єктом конкретних дій з метою задоволення потреби [4, с. 63].

Слід зазначити, що, досліджуючи природу та сутність інтересу в рамках теорії «внутрішнього фактору», неможливо оминати питання співвідношення категорій «інтересу», «потреби» та «блага». Їх зіставлення надає змогу зрозуміти внутрішню структуру інтересу набагато глибше, оскільки зміст інтересу пізнається не абстраговано, а у взаємозв'язку з іншими категоріями, системно. Зокрема такий підхід дозволяє уникнути надмірної «суб'єктивізації» інтересу, коли дослідники сутнісно ототожнюють інтерес із звичайним бажанням; а також надає можливість дослідити онтологію інтересу, оскільки останній, першочергово, є лише способом отримання блага, а не власне благом. Відмітимо також, що у вітчизняній науковій літературі та законодавстві відсутнє чітке розмежування зазначених понять. Наприклад, у ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України» національними інтересами України одночасно визнаються «державний суверенітет», «територіальна цілісність», «демократичний конституційний лад», «недопущення втручання у внутрішні справи України», хоча у контексті нормативного акту лише останнє можна розглядати як інтерес [5].

Відповідно, потребою є стан суб'єкта, котрий відображає необхідність особи, групи осіб або суспільства в отриманні матеріальних чи нематеріальних цінностей. Благом, у свою чергу, є цінність або їх сукупність. Як наслідок, благо належить до сфери об'єктивного, а потреба — до сфери суб'єктивного (психологічного). У такому зв'язку інтерес виконує роль певного сполучного елементу, котрий поєднує зазначені категорії. Він, хоча і залишається у межах свідомості особи, проте, на відміну від потреби, є сформованою сукупністю цілей, мірою, способом, котрі у разі реалізації (об'єктивного вираження) можуть привести до отримання блага. Конституційний Суд України у Рішенні від 01.12.2004 № 18-рп/2004, надаючи дефініцію поняттю «законний інтерес», влучно охарактеризував його саме як «прагнення», а не як хотіння чи бажання [6]. На нашу думку, використане Судом слово «прагнення» лексично найкраще відтіняє сутність інтересу, котре полягає у його активності, реальності втілення.

Таким чином, потреба є джерелом інтересу, а благо — об'єктом, на отримання якого спрямовується вектор потреби і, відповідно, інтересу. Наприклад,

у контексті ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України» благо є державний суверенітет та територіальна цілісність, а інтересом — недопущення втручання у внутрішні справи України [5].

До того ж, дослідження психологічного та соціального у категорії «інтерес» дозволяє встановити його місце у правовому бутті. Саме на цьому концептуалізується теорія поділу інтересу на суб'єктивний та об'єктивний¹ [7]. Відповідно до неї, психологічний інтерес можна визначити як форму прояву пізнавальної діяльності людини, котре характеризується свідомою вибірковою направленістю на задоволення фізіологічних, духовних та інших потреб. Як наслідок, психологічний інтерес існує лише у межах свідомості людини, а тому без визнання його суспільно важливим він не підлягає регулюванню соціальними засобами. Хоча, як слушно зазначає О. Я. Курбатов, існують норми, котрі приділяють увагу усвідомленню чи не усвідомленню того, що дії одного суб'єкта суперечать інтересам іншого. Наприклад, якщо необхідно визначити суб'єктивну сторону правопорушення [7]. До того ж, вчений вважає, що психологічний інтерес не є самостійним продуктом свідомості людини, ним може бути лише усвідомлення та репрезентація соціально визнаного інтересу, про котрий буде йти мова нижче. З цією думкою можемо погодитись лише частково. Справді, психологічні інтереси можуть бути сформовані як похідні від соціальних, за аналогією з суб'єктивним та об'єктивним правом. Проте, на відміну від останнього, психологічні інтереси не є формалізованими і обмеженими кількістю соціальних інтересів. Як вже зазначалося, їх джерелом може бути будь-яка фізіологічна або духовна потреба, а тому психологічні інтереси є значно ширшими кількісно ніж соціальні. Наприклад, психологічний інтерес особи мати достатній життєвий рівень є похідним від соціального, закріпленого у ст. 48 Основного Закону [8]. Проте інтерес мати не лише достатнє харчування, але і, наприклад, повечеряти в кафе і ресторанах, інтерес поїхати на відпочинок в іншу країну, прочитати книгу та подібні залежать виключно від індивідуальних психологічних потреб особи і з соціальними інтересами ніяк не пов'язані.

¹ Зазначимо, що у юридичній літературі поняття «суб'єктивний інтерес» та «об'єктивний інтерес» використовуються як для позначення психологічної та соціальної природи інтересу, так і в їх інституційному розумінні (тобто суб'єктивний — той, який екстрапольований на конкретного суб'єкта, а об'єктивний — той, який існує незалежно від суб'єкта). З метою уникнення багатозначності понятійно-категоріального апарату ми будемо у межах наукового дослідження використовувати конструкції «суб'єктивний інтерес» та «об'єктивний інтерес» в інституційному розумінні, а для позначення сутності категорії — «психологічний інтерес» та «соціальний інтерес».

Такі інтереси ймовірно важливі для суб'єкта, але чи значимі для права і чи охоронювані вони ним — риторичне питання.

Відповідно, на відміну від психологічного інтересу, соціальний відображає те, що об'єктивно сприяє укріпленню та позитивній зміні соціального становища суб'єкта [7]. Іншими словами, характерною особливістю цього виду інтересів є його спрямованість на задоволення тих потреб, що є найбільш значимими в суспільстві. Тому такі інтереси іменують об'єктивними (соціальними), оскільки вони визнаються в суспільстві однаково важливими для кожного члена соціуму, незалежно від його суб'єктивних бажань, вподобань чи прагнень. Важливо відмітити, що соціальний інтерес властивий не лише усьому населенню, але і окремим соціальним групам. Від цього, зокрема, залежить ступінь формалізації таких інтересів. Наприклад, соціальні інтереси релігійної громади визначаються у нормах моралі, традиціях, релігійних нормах. У свою чергу, соціальні інтереси усього населення через властиву їм суспільну цінність можуть закріплюватись в об'єктивному праві і, як наслідок, підлягати правовій охороні. Саме про такі інтереси вів мову Р. Єринг, зазначаючи, що право — це охоронюваний інтерес.

Слід зазначити, що правом може гарантуватись не лише охорона власне інтересу, але і можливості його реалізації, іншими словами, його об'єктивного вираження. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 18-рп/2004 поняття «охоронюваний законом інтерес» треба розуміти як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, як зумовлений загальним змістом об'єктивного і прямо не опосередкований у суб'єктивному праві простий легітимний дозвіл, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони. Відповідно, на думку Конституційного Суду України (далі — КСУ) охоронюваним законом є інтерес, котрий не опосередковується суб'єктивним правом, проте перебуває із ним у логічно-смысловому зв'язку. Його прикладом є матеріальні і моральні інтереси, котрі виникають у особи внаслідок реалізації суб'єктивного права на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості (ч. 1 ст. 54 Конституції України) [7].

Проте, на нашу думку, категорію «охоронюваний законом інтерес» необхідно розглядати більш широко, оскільки інтерес може набувати правової охорони також і в опосередкуванні суб'єктивним правом, реалізуючись у правовідносинах. О. Ф. Скакун зазначає, що інтерес є матеріальною підставою правовідносин, котра зв'язує суб'єктів права як учасників

відносин [9]. З цим важко не погодитись, оскільки суб'єкт завжди вступає у правовідносини з метою задоволення певної потреби, отримання певного блага, а отже, з метою реалізації певного інтересу. Інтерес є тим правовим зв'язком, що пов'язує суб'єкт і об'єкт правовідносин. Таким чином, найбільш значимі, соціально цінні об'єктивні інтереси мають «подвійне» правове гарантування. По-перше, вони формалізуються і чітко закріплюються у нормах об'єктивного права, внаслідок чого підлягають правовій охороні. По-друге, такі інтереси реалізуються у правовідносинах через суб'єктивне право. Відповідно, об'єктивне вираження інтересу, котре має форму суб'єктивного права, гарантується стороною-носієм суб'єктивного обов'язку.

Отже, категорія «охоронюваний законом інтерес» є набагато ширшою ніж «суб'єктивне право», оскільки перша виходить за межі правових відносин. Відповідно, змістом правовідносин можуть бути виключно інтереси, опосередковані суб'єктивним правом, оскільки лише ним кореспондується обов'язок іншої сторони. Як наслідок, охоронюваний законом інтерес та суб'єктивне право співвідносяться як зміст та одна з його форм. Поряд з цим, у межах правового поля існують й інші види охоронюваних законом інтересів, ступінь правової охорони яких прямо залежить від міцності їх логічно-смыслового зв'язку із суб'єктивним правом. Проаналізувавши вітчизняне законодавство, ми виокремили три основні види охоронюваних законом інтересів в залежності від того, наскільки міцний зв'язок вони мають із суб'єктивним правом: 1) інтереси, що знаходяться в логічно-смысловому зв'язку із суб'єктивним правом і опосередковується ним; 2) інтереси, котрі не опосередковується суб'єктивним правом, проте мають з ним логічно-смысловий зв'язок; 3) інтереси, що не опосередковані суб'єктивним правом і не мають з ним логічно-смыслового зв'язку.

До першого виду належать інтереси, ступінь правового закріплення і охорони яких повністю залежить від суб'єктивного права (тобто їх зміст повністю охоплюється формою суб'єктивного права). Відповідно, такі інтереси є найбільш гарантованими з-поміж інших видів, оскільки охорона інтересу забезпечується об'єктивним правом, а його реалізація — зобов'язаною стороною. Прикладом зазначеного інтересу може слугувати інтерес отримати вищу освіту, опосередкований суб'єктивним правом на вищу освіту.

Другий вид інтересів виходить за межі правових відносин. Він відповідно до Рішення КСУ № 18-рп/2004 є простим легітимним дозволом, а тому його охорона, на відміну від попереднього

виду, має дещо усічений характер [6]. Іншими словами, такі інтереси не забезпечуються зобов'язанням іншої сторони. Проте вони, все ж таки, визнаються окремим об'єктом правової охорони, що підтверджується аналізом законодавства. Зокрема, відповідно до ст. 5 КАСУ кожна особа має право звернутись до адміністративного суду, якщо вважає, що порушені її права, свободи або законні інтереси [10]. Таким чином, законодавець розрізняє права, свободи та інтереси як різні об'єкти судового захисту.

Слід зазначити, що охоронюваний законом інтерес однієї особи може перебувати у логічно-смысловому зв'язку із суб'єктивним правом інших осіб. Зокрема саме на такому типі зв'язку ґрунтується правовий статус учасника судового процесу, котрий у сучасному законодавстві іменується як «третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору».

Третій вид інтересів є найменш визначеним у науковій літературі. До нього, наприклад, можна віднести інтереси які виникли унаслідок так званого «рефлексу права», або інтереси, які мають логічно-смысловий зв'язок із іншим охоронюваним законом інтересом.

Розглянуті три види охоронюваного законом інтересу можна об'єднати у дві групи: а) такі, що забезпечуються суб'єктивним правом (прямо або опосередковано); б) такі, що їм не забезпечуються. Не дивлячись на те, що з онтологічної точки зору зазначений синтез нічого не змінює, він привносить класифікації певну інструментальну цінність, оскільки дозволяє з'ясувати, чи усі інтереси, що *de jure* мають логічно-смысловий зв'язок із суб'єктивним правом, *de facto* є справді юридично забезпеченими; та, навпаки, чи існують у правовому бутті інтереси, що не мають зв'язку із суб'єктивним правом, але через свою суспільну важливість невдовзі можуть його отримати. У першому випадку мова може йти про негарантовані суб'єктивні права, що містяться у «мертвих нормах» об'єктивного права, а у другому — про інтереси новітніх сфер суспільного життя, наприклад, інформаційної, робототехнічної.

Розглянувши природу, сутність та структуру інтересу, а також форми його закріплення в об'єктивному праві, можемо перейти до дослідження публічного інтересу, котрий є висхідною категорією для суб'єктивного публічного інтересу.

У науковому колі досі не вироблено єдиного підходу щодо визначення змісту публічного інтересу, обсягу його суб'єктів-носіїв та співвідношення публічного інтересу із суспільним та державним. Це можна пояснити тим, що більшість вчених, досліджуючи публічний інтерес, приділяють першочерго-

ву увагу його кількісній складовій, але не якісній. Наприклад, Т. О. Коломосьць вказує, що публічний інтерес є не чим іншим, як тією чи іншою сукупністю приватних інтересів. А. А. Нечай зазначає, що публічний інтерес складається з інтересів держави, її органів, посадових осіб, а також інтересів суспільства, тоді як приватний інтерес — це завжди інтереси окремих осіб [11, с. 151].

На нашу думку, виключно кількісне розуміння публічного інтересу спотворює сутність не лише власне категорії, проте і усієї концепції поділу інтересу на приватний та публічний, оскільки воно не враховує онтологію інтересу, а також ідею зазначеної концепції. Як наслідок, застосовуючи лише кількісний підхід, неможливо чітко визначити закономірність, за якою одних суб'єктів права слід відносити до носіїв публічного інтересу, а інших — до носіїв приватного. Тому, вважаємо, що сутність публічного інтересу необхідно дослідити саме через призму якісного розуміння категорії, а кількісне застосувати лише щодо визначення кола суб'єктів-носіїв інтересу, проте не навпаки. Таке бачення публічного інтересу корелюється із одним із головних постулатів теорії системності, правилом «інтегрованої системи», відповідно до якого ціле є більшим за просту суму його частин.

Вельми цікавою, з цієї точки зору, є позиція Р. С. Мельника і В. М. Бевзенка, котрі обрали для дослідження публічного інтересу зовсім відмінний від більшості науковців підхід. Продовжуючи думку П. М. Рабіновича, вчені зазначили, що приватними інтересами є лише ті інтереси, котрі, по-перше, задовольняються винятково власними інтелектуальними або фізичними діями носія; а, по-друге, такі, що не проявляються назовні, тобто не набувають суспільного (публічного) характеру. Внаслідок цього, такі дії неможливо піддати регулюванню й контролю соціальними засобами [12, с. 36]. На нашу думку, вказані дослідники розглядають «приватність» інтересу занадто вузько, внаслідок чого під публічним інтересом розуміється будь-який інтерес, для реалізації котрого суб'єкту необхідно взаємодіяти з соціумом. Відповідно, публічний інтерес фактично отожднюється із соціальним, а приватний — із психологічним. За такого широкого розуміння публічного інтересу виникає ряд аргументів, котрі ставлять під сумнів правильність поділу; зокрема цивільне право, котре традиційно є галуззю приватного права, нібито перетворюється на публічне, тому що суб'єкти вступають у правовідносини і реалізують інтерес не лише власними діями.

Не дивлячись на це, науковці досить влучно охарактеризували природу публічного і приватного

інтересів. Публічний інтерес є похідним від соціального і його можна ідентифікувати як об'єктивний (соціальний) інтерес у тому значенні, що він визнається в суспільстві однаково цінним для кожного його члена, незалежно від його суб'єктивних бажань, вподобань чи прагнень. Проте, на відміну від інших соціальних інтересів, публічний має дві характерні відмінності: 1) він спрямований на задоволення потреб усього населення або його значних соціальних утворень (наприклад, територіальної громади); 2) потреба, що є об'єктом публічного інтересу, має найвищу соціальну цінність, внаслідок чого така потреба і, відповідно, похідний від неї публічний інтерес закріплюються в об'єктивному праві і підлягають правовій охороні. Щодо останньої ознаки, то Р. С. Мельник і В. М. Бевзенко слушно зауважують, що такими є економічні, соціальні та правоохоронні потреби населення. Саме тому, публічним інтересом слід визнати такий інтерес, який має будь-яка особа на безумовній основі [12, с. 36].

У свою чергу, приватний інтерес має психологічну природу. Таким є інтерес окремого суб'єкта, котрий спрямований на задоволення його індивідуальної, суб'єктивної потреби. Відповідно, приватні інтереси значно виходять за межі правового поля і, як відмічав П. М. Рабінович, можуть бути реалізовані особою за допомогою її власних дій (наприклад, ведення щоденника), проте також і шляхом вступу у правовідносини. Не дивлячись на це, спрямованість на задоволення індивідуальної потреби, на нашу думку, не є відмінною рисою приватного інтересу, оскільки сучасна людина входить до складу різноманітних соціальних утворень. Через це, особа може задовольняти потреби колективу або усього суспільства з метою субсидіарного задоволення власних потреб. Схожу закономірність більше ста років тому описував М. І. Малінін у рамках дослідження цивільно-правового принципу егоїзму. Вчений застосовував поняття «громадський оборот» (гражданский оборот), котрий полягає у тому, що особа отримує те, що їй необхідно для задоволення власних потреб, і віддає іншим те, що необхідно для задоволення їх потреб. Таким чином в обороті виникає «відплатність», котра, якраз, і приваблює осіб брати участь у ньому [13, с. 8]. Імплементуючи зазначену закономірність у відносини між особистістю та суспільством, можемо дійти висновку, що кінцевим бенефіціаром реалізації будь-якого публічного інтересу є завжди приватна особа.

Отже, суб'єктивність інтересу не завжди свідчить про його приватність, а тому для розмежування приватного інтересу від публічного пропонуємо ввести чіткий критерій «егоцентричності» (згідно з прин-

ципом егоїзму М. І. Малініна). Відповідно до нього, приватним інтересом є суб'єктивний інтерес, котрий спрямований на задоволення егоїстичної потреби, тобто такої, яка або взагалі не представляє цінності суспільству, або/і не опосередковується публічною потребою. Іншими словами, під час задоволення такої потреби особа реалізовує свій і виключно свій інтерес (без субсидування публічного), через це потреба й іменується «егоїстичною».

Важливо також відмітити, що приватноправові відносини розвиваються та адаптуються до змін набагато швидше (ніж публічні) саме завдяки тому, що приватні інтереси мають психологічну природу (стимул динаміки), а не правову. Відповідно, публічні інтереси часто є трансформованими приватними інтересами, котрі набули масового характеру та/або їх соціальна цінність була визнана суспільством.

Не дивлячись на це, масова підтримка приватного інтересу робить його публічним лише за умови визнання інтересу об'єктивно важливим для кожного або презентації у ньому загальноновизнаної цінності. Відповідно, ми не можемо погодитись із вченими, котрі відстоюють позицію, що публічний інтерес є простою сукупністю приватних інтересів. Наприклад, станом на 2009 рік в Україні тютюнові вироби вживало більше ніж 66% дорослого населення [14, с. 1]. Якщо вважати, що публічний інтерес є інтересом більшості населення або простою сукупністю приватних інтересів, то реакція держави повинна була б полягати у забезпеченні можливості повнолітнім особам палити, а також у контекстно-цільовому сприянні їм. Не дивлячись на це, держава продовжила вести антитютюнову політику, зокрема підвищила акцизний податок на ввезення тютюнових виробів. Таким чином, публічний інтерес може не збігатись з інтересами більшості або навіть усіх приватних осіб, тому що він відображає те, що є об'єктивно цінним для кожного члена суспільства (і інколи, допускаємо — всупереч його спотвореним поглядам).

До того ж, публічний інтерес є завжди охоронюваним законом, оскільки він закріплюється в об'єктивному праві державою². Саме останній суб'єкт права, репрезентуючи волю більшості населення, визначає, що є публічним інтересом. З цього можна зробити два **Висновки**. По-перше, особа не може самостійно визначити, що є публічним інтересом,

² Варто зауважити, що виразником публічного інтересу є не лише держава, проте і територіальні громади, наднаціональні утворення тощо. Ми ведемо мову тільки про державу з інструментальною метою, щоб відобразити, першочергово, сутнісну сторону інтересу, а також спростити формулювання. Тобто, під «державою» у межах наукового дослідження слід розуміти всіх офіційних обстоювачів, виразників універсального блага.

або що є об'єктивною потребою для кожного члена суспільства, оскільки це вирішує окремий уповноважений неprivатний суб'єкт/колектив (а загалом — громадянське суспільство через репрезентативні механізми прямої, непрямої та партисипативної демократії). Антиприкладом останнього може слугувати справа українського кінорежисера Сергія Скобуна, котрий, отримавши відмову від міської ради у ремонті доріг у центрі Чернівців, намагався відремонтувати її власними зусиллями. Своїми діями режисер порушив порядок проведення ремонтних робіт, а також ускладнив рух транспортних засобів, внаслідок чого його було притягнуто до адміністративної відповідальності [15].

По-друге, щодо публічного інтересу виникає закономірний дуалізм «належного» та «сущого», оскільки онтологічно публічний інтерес повинен відображати інтерес будь-якої особи «на безумовній основі», проте питання закріплення того чи іншого інтересу як публічного в об'єктивному праві вирішує держава в особі правотворчих органів. В останніх лобіюються інтереси далеко не всіх суб'єктів політичної системи. Відповідно, як слушно зазначає О. І. Миколенко, на практично-прикладному рівні виникнення, зміни та зникнення суспільних відносин існує небезпека підміни публічних інтересів приватними [16, с. 102]. Таким чином, співвідносячи ідеальне та матеріальне у категорії «публічний інтерес», можемо дійти висновку, що на рівні «належного» публічний інтерес повинен повністю втілюватися в інтересах держави, суспільства, малих та середніх соціальних груп.

Проте на сучасному етапі розвитку державної системи інтереси суспільства та держави можуть не лише не збігатись, але і перебувати у конфлікті між собою. Зокрема це стосується сфер суспільного життя, у яких міститься надмірна дискреція суб'єктів публічного адміністрування. Як реакція на підвищену вірогідність свавілля держави, у таких сферах активно діють інститути громадянського суспільства, котрі врівноважують державний інтерес суспільним. Прикладом може слугувати діяльність громадських рад при органах виконавчої влади або можливість громадських формувань проводити громадську експертизу діяльності суб'єктів публічного адміністрування. Таку конфліктність інтересів, навряд, слід сприймати негативно, оскільки вона в певній мірі відображає відомі закони діалектики єдності і боротьби протилежностей, а також переходу кількісного у якісне. Якісним у такому випадку, якраз, і є публічний інтерес. Відповідно, останній є не збірною, а скоріше — компромісною категорією, оскільки охоплює лише такі інтереси, які репре-

зентують об'єктивні потреби усього населення і, як наслідок, усіх похідних від нього суб'єктів: держави, суспільства, малих та середніх соціальних груп тощо. Якщо співвідносити державні та суспільні інтереси за моделлю кругів Ейлера, то публічний інтерес буде знаходитись у секторі їх перетину. Щодо державних та суспільних інтересів, котрі знаходяться за межами цього сектору, то їх можна охарактеризувати як приватні, тому що вони спрямовані на задоволення виключно власних, індивідуальних потреб похідного суб'єкта права. Такими, наприклад, є деякі майнові інтереси держави, котрі у Рішенні КСУ від 08.04.1999 № 3-рп/99 іменуються «інтересами державних органів» [17], або інтереси суспільства, які не закріплені державою в об'єктивному праві.

Співвідносячи публічний та державний інтереси, зазначимо також і про відмінності їх суб'єктного складу. Основним носієм публічного інтересу є публічні адміністрації, котрі, порівняно із суб'єктом державного управління, здійснюючи свої повноваження, реалізовує інтерес усього Українського народу, а не окремого суб'єкта права — держави. До того ж, якісне розуміння концепції поділу інтересів на приватні та публічні дозволяє реалізовувати публічний інтерес не лише суб'єктам публічного адміністрування, але і приватним особам. Слід зазначити, що мова йде не лише про суб'єктів приватного права, яким делегуються владні управлінські функції (митні брокери, нотаріуси, члени громадських формувань з охорони правопорядку); але і про звичайних громадян, котрі, маючи високий рівень правової культури та громадянської свідомості, можуть захищати та реалізовувати спільний інтерес усього населення за допомогою таких правових інструментів як суб'єктивний публічний інтерес та суб'єктивне публічне право. Останні категорії є новими для вітчизняної правової системи, а тому у науковій літературі вони розглядаються вченими лише аспектно. Зазначимо, що змістовне вивчення суб'єктивного публічного права можливе лише в рамках окремого наукового дослідження, а тому пропонуємо зосередитись на пізнанні категорії «суб'єктивний публічний інтерес».

Для того, щоб правильно охарактеризувати структуру та сутність суб'єктивного публічного інтересу, розглянемо категорію через призму теорії «внутрішнього фактору». Згідно з нею, інтерес є певним зв'язком між об'єктивно існуючим благом та суб'єктивною потребою. Відповідно, суб'єктивний публічний інтерес завжди спрямований на задоволення індивідуальної (суб'єктивної) потреби особи, при цьому потреба може бути як егоїстичною, так і опосередкованою потребою соціального утворення, до складу якого

входить особа. У свою чергу, благо, котре прагне отримати суб'єкт є соціально значимим, оскільки такий інтерес є не лише суб'єктивним, але і публічним. Як наслідок, реалізуючи інтерес усього населення, особа одночасно реалізовує власний інтерес і, навпаки, реалізуючи власний, особа реалізовує інтерес усього населення. Таким чином, визначивши, який інтерес є першочерговим, ми можемо виокремити два види суб'єктивного публічного інтересу: 1) суб'єктивований публічний інтерес (публічний інтерес, що екстрапольований на конкретну людину); 2) публіцизований суб'єктивний інтерес (інтерес окремої людини, що набув публічного значення). Розглянемо зазначені види інтересів детальніше.

Структура суб'єктивованого публічного інтересу є достатньо складною. Її можна охарактеризувати як «інтерес в інтересі» у тому значенні, що об'єктом, на який спрямовується суб'єктивний інтерес особи, є не безпосередньо благо, а об'єктивна можливість кожного члена соціуму володіти чи прагнути володіти благом. Відповідно, об'єктом суб'єктивованого публічного інтересу є, зокрема, не вища освіта, а забезпечення для кожного права на вищу освіту; не отримання права власності на землю, а гарантування права власності на землю громадянам, юридичним особам та державі у контексті ст. 14 Конституції України [8]. Як наслідок, будь-яке порушення законного інтересу окремої особи або усього суспільства є, у свою чергу, об'єктом публічного інтересу, котрий може бути реалізований/захищений як суб'єктом публічного адміністрування, так і звичайним громадянином. Зазвичай реалізація публічного інтересу покладається виключно на першого із зазначених суб'єктів, оскільки він є більш компетентним, наділений відповідним обсягом повноважень та має більшу кількість ресурсів. Проте у деяких випадках законодавець дозволяє реалізовувати публічний інтерес також і пересічним громадянам.

Проаналізувавши сучасне законодавство, можемо дійти висновку, що зазвичай індивід має змогу реалізувати суб'єктивований публічний інтерес у двох випадках. По-перше, якщо інтерес пов'язаний із найбільш важливими благами (життя та здоров'я людини, національна безпека тощо.). Зокрема особа має право звернутись до органів Національної поліції із заявою про вчинення кримінального правопорушення щодо зовсім незнайомої особи; або викривач має право анонімно повідомити про вчинення корупційного правопорушення (у контексті ч. 4 ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції») [18]. По-друге, якщо суб'єкт публічного адміністрування не в змозі самостійно реалізувати публічний інтерес через брак фінансових або людських ресурсів,

обмеженість обсягу повноважень, недосконалість методики тощо. Наприклад, відповідно до ч. 3 ст. Закону України «Про звернення громадян» громадяни можуть звернутись до суб'єкту публічного адміністрування із повідомленням про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій [19]. Проте для того, щоб зазначене повідомлення стало підставою для проведення позапланового державного контролю, порушення законодавства повинно спричинити безпосередню шкоду життю чи здоров'ю особи, її правам, законним інтересам тощо [20]. Таким чином, навіть якщо законодавцем передбачається можливість приватного суб'єкта реалізовувати/захищати суб'єктивований публічний інтерес, його правовий інструментарій є обмеженим ніж якби він мав суб'єктивний приватний інтерес або публіцизований суб'єктивний інтерес.

Відповідно, другий вид суб'єктивного публічного інтересу, спрямований, в першу чергу, на отримання соціально важливої матеріальної чи нематеріальної цінності безпосередньо, а вже, у другу чергу, — на задоволення публічної потреби. Таким чином, публіцизований суб'єктивний інтерес об'єднує одразу два суб'єктивні інтереси: приватний та публічний. Внаслідок існування приватної потреби особа може користуватись більшою кількістю інструментів правової охорони, а також застосовувати їх більш ефективно. Прикладами реалізації та захисту публіцизованого суб'єктивного інтересу є можливість особи звернутись до Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ) із заявою проти держави, або право на звернення до суб'єкта публічного адміністрування із заявою про скасування нормативного акту, котрий порушує як її власний інтерес, так і інтереси інших осіб. Слід зазначити, що навіть оскарження індивідуального адміністративного акту є формою захисту саме суб'єктивного публічного інтересу, а не звичайного приватного інтересу у публічно-правовій сфері³. Тому що публічний інтерес полягає у недопущенні видання суб'єктом публічного адміністрування незаконних актів, а приватний, безпосередній інтерес особи — у невиданні протиправного адміністративного акту конкретно щодо неї.

До того ж, відмітимо, що суб'єктивний публічний інтерес може мати усі три форми логічно-сислового зв'язку із суб'єктивним правом. Ті інтереси, які не опосередковуються суб'єктивним правом, є окремими

³ Відповідно, стимулом утворення публіцизованого суб'єктивного інтересу є звичайний приватний інтерес особи, котрий внаслідок націленості на отримання соціально цінного блага набув суспільної важливості, тобто «публіцизувався». На практиці можна віднайти більш наочні приклади, коли відстоювання інтересів окремої людини набуло суспільного значення. Зокрема справа Катерини Гандзюк або справа Георгія Гонгадзе.

об'єктами правової охорони. Щодо тих, які опосередковуються суб'єктивним правом, то вони зазвичай захищаються та реалізуються у формі категорії «суб'єктивне право у публічно-правовій сфері».

Розглянувши теоретичні аспекти суб'єктивного публічного інтересу, можемо перейти до дослідження зазначеної категорії на практико-прикладному рівні. У такому розрізі досить актуальним є питання захисту суб'єктивного публічного інтересу, адже вітчизняна процедурна та процесуальна форма не пристосовані до захисту саме такого виду інтересу. Внаслідок цього, з кожним роком зростає кількість кейсів із позовами/заявами, які ідентифікуються суб'єктами розгляду як безпідставні; а в рамках судового процесу видається неможливим захистити цілу категорію охоронюваних законом інтересів.

Отже, як відомо, у публічно-правовій сфері суб'єкт приватного права може захистити права, свободи та законні інтереси в адміністративному порядку та судовому. До основних переваг адміністративної процедури (порівняно із судовою) належать менша формалізованість, зазвичай коротший строк розгляду справи та можливість суб'єкта розгляду втручатись у внутрішню сторону адміністративного розсуду, тобто перевірити не лише законність процедури прийняття оскаржуваного рішення суб'єкта публічного адміністрування, але і його сутність на предмет відповідності принципам ефективності, пропорційності, оптимальності тощо. У свою чергу, головною перевагою судового процесу є те, що він нівелює правовідносини влади-підпорядкування між особою приватного права та суб'єктом публічного адміністрування, надаючи їм рівність процесуально-правових можливостей у доведенні своєї правоти. Внаслідок цього, судовий розгляд справи є обов'язковим, незалежно від результату адміністративної процедури, а також у деяких випадках надає правову можливість приватній особі впливати на дії суб'єкта публічного адміністрування (наприклад, у рамках виконавчого провадження).

Щодо захисту суб'єктивного публічного інтересу, головною відмінністю адміністративного порядку від судового є те, що в межах адміністративної процедури особа може звернутись за захистом будь-якого охоронюваного законом інтересу, проте можливість судового захисту є в певному сенсі обмеженою, як матеріально, так і процесуально. Зауважимо, що особа може звернутись за захистом суб'єктивного публічного інтересу не лише до судів адміністративної юрисдикції, але і господарської, що є наслідком особливості вітчизняної концепції розмежування судових юрисдикцій. Проте у межах наукового дослідження ми будемо розглядати про-

блеми захисту суб'єктивних публічних інтересів саме в адміністративному процесі, оскільки він є ключовим елементом судового захисту прав приватної особи у публічно-правових відносинах.

Як вже зазначалося, суб'єктивний публічний інтерес може мати будь-який вид зв'язку із суб'єктивним правом. Відповідно, інтереси, що опосередковуються суб'єктивним правом, підлягають захисту разом із ним. У свою чергу, щодо суб'єктивного публічного інтересу як окремого об'єкту судового захисту існує ряд матеріальних обмежень, котрі визначені у вже згадуваному Рішенні КСУ від 01.12.2004 № 18-рп/2004 та у Постанові Верховного Суду (далі — ВС) від 28 лютого 2019 р. у справі № 522/3665/17. Щодо останнього акту, то відповідно до мотивувальної частини Постанови у порядку адміністративного судочинства може бути захищений лише публіцизований суб'єктивний інтерес. Про це зокрема свідчать такі положення: «обставинами, що свідчать про очевидну відсутність у позивача законного інтересу (а отже і матеріально-правової заінтересованості), є: ... не правовий характер вимог — вимоги не породжують правових наслідків для позивача; ... позивач звернувся за захистом інтересів інших осіб — держави, громади, фізичної або юридичної особи без відповідних правових підстав або в інтересах невизначеного кола осіб» [21].

Змістовно із думкою Суду можна погодитись, оскільки згідно із ч. 2 ст. 124 Основного Закону юрисдикція судів поширюється на будь-які юридичні спори, котрі, у свою чергу, можуть виникати лише у рамках правовідносин [8]. Як наслідок, у випадку, якщо особа бажає реалізувати суб'єктивований публічний інтерес, не опосередкований суб'єктивним правом, вона повинна звертатись до адміністративної процедури, і лише якщо суб'єкт публічного адміністрування не відреагує у спосіб, передбачений законом, — до суду, оскільки тільки тоді виникає публічно-правовий спір. Проте останнє речення ч. 2 ст. 124 Конституції України зазначає, що у передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи. Зазначені випадки можна зустріти у сучасному законодавстві, зокрема і у Кодексі адміністративного судочинства України (далі — КАСУ). Наприклад, у ч. 1 ст. 274 визначається право кожного, хто має право голосу, звернутись із адміністративним позовом про включення або виключення зі списку виборців інших осіб [10]. Таким чином, у передбачених законом випадках особа може захищати у судовому порядку також і суб'єктивований публічний інтерес.

До того ж, про можливість звернення до суду в інтересах непередставлених (необстояних) осіб (їх інтересів) зазначає Рішення Європейського суду з прав

людини у справі Centro Europa 7 S.R.L. та Ді Стефано проти Італії, в котрому констатовано, що власник компанії може вимагати визнання його потерпілим у випадку, коли компанія не має можливості звернутись до суду через органи, засновані на підставі статуту [22]. За аналогією, у випадку, якщо уповноваженого законом представника публічного інтересу не існує, особа має право звернутись за його захистом навіть, якщо вона не має безпосередньої заінтересованості. Проте подібної норми станом на сьогодні у національному законодавстві не міститься.

Слід зазначити, що недосконалість Постанови ВС полягає також у нечіткості і абстрактності критеріїв, за якими визначається, чи підлягає законний інтерес захисту у судовому процесі. Як наслідок, у Єдиному державному реєстрі судових рішень з дня прийняття Постанови ВС від 28 лютого 2019 р. у справі № 522/3665/17 можна віднайти більше 130 рішень судів першої інстанції із відмовою у задоволенні позову через відсутність особистої заінтересованості позивача у публічному спорі. Зокрема досить спірною є ознака «не правового характеру вимоги», що трактується ВС у значенні: «не породжує правових наслідків для позивача» [21]. Як вже зазначалося, об'єктивний публічний інтерес є інтересом усього населення, котрий належить будь-якій особі на безумовній основі. Відповідно, порушення такого інтересу унеможливорює реалізацію суб'єктивних інтересів особи, так само як порушення норми об'єктивного права унеможливорює використання похідного від нього суб'єктивного права. Отже, порушення публічного інтересу завжди породжує правові наслідки для усіх (у більшій чи меншій мірі) членів суспільства. Слід зазначити, що такі наслідки можуть бути як безпосередньо правовими, так і опосередковано. В останньому випадку маються на увазі впливи, що носять організаційний, культурний, технічний чи інших характер, але у подальшому (як необхідна передумова) все одно породжують динаміку правового положення особи.

Також досить некоректною є вимога до блага, на яке спрямований інтерес. У Постанові зазначається, що воно не може бути абстрактним або загальним. Слова «загальне» та «абстрактне» є достатньо оціночними поняттями, котрі не мають ані нормативного визначення, ані чіткої характеристики у судовій практиці. Внаслідок цього, вони розтлумачуються учасниками судового процесу на власний розсуд, найчастіше невірно. Як альтернативу, пропонуємо використовувати критерій «безпосередньої потреби», котрий означає, що потреба, на задоволення якої спрямований інтерес, не може бути похідною, субсидіарною від публічної потреби.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Вивчення природи та сутності суб'єктивного публічного інтересу дозволило зробити такі доктринальні узагальнення: 1) публічний інтерес має соціальну природу і спрямований на задоволення потреб усього населення або його значних соціальних утворень; а потреба, що є об'єктом публічного інтересу, має найвищу соціальну цінність, внаслідок чого така потреба і, відповідно, похідний від неї публічний інтерес закріплюються в об'єктивному праві і підлягають правовій охороні; 2) характерною ознакою приватного інтересу є його спрямованість на задоволення егоїстичної потреби, тобто такої, яка або взагалі не представляє цінності суспільству, або/і не опосередковується публічною потребою; 3) ступінь правової охорони інтересу прямопропорційно залежить від міцності його логічно-смыслового зв'язку із суб'єктивним правом, внаслідок чого охоронювані законом інтереси можна поділити на такі види: а) інтереси, що знаходяться в логічно-смысловому зв'язку із суб'єктивним правом і опосередковується ним; б) інтереси, котрі не опосередковується суб'єктивним правом, проте мають з ним логічно-смысловий зв'язок; в) інтереси, що не опосередковані суб'єктивним правом і не мають з ним логічно-смыслового зв'язку. До того ж, дослідивши якісне та кількісне у категорії «публічний інтерес», ми встановили, що інтерес усього населення можуть захищати та реалізовувати не лише публічні адміністратори, але і звичайні громадяни за допомогою такого правового інструменту як суб'єктивний публічний інтерес. Останній можна поділити на два види в залежності від того, який інтерес у його структурі є першочерговим (приватний чи публічний): 1) суб'єктивований публічний інтерес (публічний інтерес, екстрапольований на конкретну людину); 2) публіцизований суб'єктивний інтерес (інтерес окремої людини, що набув публічного значення).

Розглянувши прикладні особливості реалізації та захисту суб'єктивного публічного інтересу можемо дійти висновку, що підвищення ролі суб'єктив приватного права у публічно-правовій сфері призведе до розширення законодавцем меж реалізації та захисту суб'єктивного публічного інтересу, зокрема і у судовому порядку. Проте станом на сьогодні більш універсальною предметно, за виключенням деяких категорій справ, видається адміністративна процедура. Вона містить лише процесуальні обмеження, оскільки суб'єкт публічного адміністрування зобов'язаний розглянути будь-які звернення, якщо вони оформлені належним чином і подані у встановленому порядку (відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про звернення громадян») [19].

Література

1. Єлістратов А. І. Адміністративне право: Лекції. Ред. та упоряд. В. В. Галуцько, С. В. Діденко. Херсон: ХЮІ ХНУВС. 2007. 268 с.
2. Словник української мови в 11 томах. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. Гол. ред. кол. І. К. Білодід. Київ: Наукова думка, 1970–1980. 134 058 реєстрових одиниць. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 28.01.2021).
3. Тотьев К. Ю. Публичный интерес в правовой доктрине и законодательстве // Государство и право. 2002. № 9. С. 19–25.
4. Чепіс О. І. Об'єктивне і суб'єктивне в категорії «інтерес» // Актуальні проблеми держави і права. 2012. Одеса. Вип. 66. С. 56–65. URL: <http://hdl.handle.net/11300/5148> (дата звернення: 28.01.2021).
5. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19> (дата звернення: 28.01.2021).
6. Справа за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес): Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 18-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v018p710-04> (дата звернення: 28.01.2021).
7. Курбатов А. Я. Теоретические основы сочетания частных и публичных интересов при правовом регулировании предпринимательской деятельности // Черные дыры в российском законодательстве. 2001. № 1. URL: https://www.cfin.ru/press/black/2001-1/03_01_kurbatoff.shtml (дата звернення: 28.01.2021).
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к-96вр> (дата звернення: 28.01.2021).
9. Скакун О. Ф. Теорія держави та права: підручник. Харків: Консум. 2001. 656 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1682.html> (дата звернення: 28.01.2021).
10. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15> (дата звернення: 28.01.2021).
11. Раїмов Р. І., Пасічник А. В. Особливості публічного інтересу // Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 2. С. 150–153.
12. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник. За заг. ред. Р. С. Мельника. К.: Баїте. 2014. 376 с.
13. Малинин М. И. К вопросу об основных принципах гражданского права и гражданского уложения. Одесса. 1882. 21 с.
14. Ross H. Z., Shariff S., Gilmore A. Economics of Tobacco Taxation in Ukraine. Paris: International Union Against Tuberculosis and Lung Disease. 2009. 68 с.
15. Чоловік витратив на ремонт доріг 40 тис. грн з власної кишені — за це отримав штраф. URL: https://gazeta.ua/articles/regions/_colovik-vitrativ-na-remont-dorig-40-tis-grn-z-vlasnoyi-kisheni-za-ce-otrimav-shtraf/887412 (дата звернення: 28.01.2021).
16. Миколенко О. І. Публічний і приватний інтерес в адміністративному праві // Правова держава. 2016. № 24. С. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2016_24_18 (дата звернення: 28.01.2021).
17. Справа за конституційними поданнями Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді): Рішення Конституційного Суду України від 08.04.1999 № 3-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v003p710-99> (дата звернення: 28.01.2021).
18. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1700-18> (дата звернення: 28.01.2021).
19. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/393/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.01.2021).
20. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16> (дата звернення: 28.01.2021).
21. Постанова Верховного Суду від 20 лютого 2019 року у справі № 522/3665/17. URL: <https://taxlink.ua/ua/court/postanova-verhovnogo-sudu-vid-20022019-u-spravi-522366517/> (дата звернення: 28.01.2021).
22. Рішення від 7 червня 2012 р. у справі «Centro Europa 7 S.R.L. та Ді Стефано проти Італії». URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-112165%22%7D> (дата звернення: 28.01.2021).

References

1. Jelistratov A. I. Administrativne pravo: Lekciji. Red. ta uporjad. V. V. Ghalunjko, S. V. Didenko. Kherson: KhJuI KhNUVS. 2007. 268 s.
2. Slovyk ukrajinsjkoji movy v 11 tomakh. Instytut movoznavstva im. O. O. Potebni AN URSR. Ghol. red. kol. I. K. Bilodid. Kyjiv: Naukova dumka, 1970–1980. 134058 rejestrovkyh odynycj. URL: <http://sum.in.ua> (data zvernennja: 28.01.2021).
3. Totev K. Yu. Publichnyy interes v pravovoy doktrine i zakonodatelstve // Gosudarstvo i pravo. 2002. № 9. S. 19–25.
4. Chepis O. I. Ob'jektyvne i sub'jektyvne v kategoriji «interes» // Aktualni problemy derzhavy i prava. 2012. Odesa. Vyp. 66. S. 56–65 URL: <http://hdl.handle.net/11300/5148> (data zvernennja: 28.01.2021).
5. Pro nacionaljnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. # 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19> (data zvernennja: 28.01.2021).
6. Sprava za konstytucijnym podannjam 50 narodnykh deputativ Ukrainy shhodo oficijnogho tlumachennja okremykh polozhenj chastyny pershoji statti 4 Cyviljnogho procesualjnogho kodeksu Ukrainy (sprava pro okhonorjuvanyj zakonom interes): Rishennja Konstytucijnogho Sudu Ukrainy vid 01.12.2004 # 18-rp/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v018p710-04> (data zvernennja: 28.01.2021).
7. Kurbatov A. Ya. Teoreticheskie osnovy sochetaniya chastnykh i publichnykh interesov pri pravovom regulirovanii predprinimatelskoy deyatel'nosti // Chernye dyry v rossiyskom zakonodatelstve. 2001. № 1. URL: https://www.cfin.ru/press/black/2001-1/03_01_kurbatoff.shtml (data zvernennja: 28.01.2021).
8. Konstytucija Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. # 254k/96-VR. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k-96vr> (data zvernennja: 28.01.2021).
9. Skakun O. F. Teorija derzhavy ta prava: pidruchnyk. Kharkiv: Konsum. 2001. S. 656. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1682.html> (data zvernennja: 28.01.2021).
10. Kodeks administrativnogho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 r. # 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15> (data zvernennja: 28.01.2021).
11. Raimov R. I., Pasichnyk A. V. Osoblyvosti publichnogho interesu // Jurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal. 2018. # 2. S. 150–153.
12. Meljnyk R. S., Bevenko V. M. Zaghaljne administrativne pravo: Navchaljnyj posibnyk. Za zagh. red. R. S. Meljnyka. K.: Vaite. 2014. 376 s.
13. Malinin M. I. K voprosu ob osnovnykh printsipakh grazhdanskogo prava i grazhdanskogo ulozheniya. Odessa. 1882. 21 s.
14. Ross H. Z., Shariff S., Gilmore A. Economics of Tobacco Taxation in Ukraine. Paris: International Union Against Tuberculosis and Lung Disease. 2009. 68 s.
15. Cholovik vytratyv na remont dorigh 40 tys. ghrn z vlasnoji kysheni — za ce otrymav shtraf. URL: https://gazeta.ua/articles/regions/_colovik-vitrativ-na-remont-dorig-40-tis-grn-z-vlasnoyi-kisheni-za-ce-otrimav-shtraf/887412 (data zvernennja: 28.01.2021).
16. Mykolenko O. I. Publichnyj i pryvatnyj interes v administrativnomu pravi. Pravova derzhava. 2016. # 24. S. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2016_24_18 (data zvernennja: 28.01.2021).
17. Sprava za konstytucijnymy podannjamy Vyshhogho arbitrazhnogho sudu Ukrainy ta Gheneraljnoji prokuratury Ukrainy shhodo oficijnogho tlumachennja polozhenj statti 2 Arbitrazhnogho procesualjnogho kodeksu Ukrainy (sprava pro predstavnytvo prokuraturoju Ukrainy interesiv derzhavy v arbitrazhnomu sudi): Rishennja Konstytucijnogho Sudu Ukrainy vid 08.04.1999 # 3-rp/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v003p710-99> (data zvernennja: 28.01.2021).
18. Pro zapobighannja korupciji: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. # 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1700-18> (data zvernennja: 28.01.2021).
19. Pro zvernennja ghromadjan: Zakon Ukrainy vid 02.10.1996 r. # 393/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/393/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennja: 28.01.2021).
20. Pro osnovni zasady derzhavnogho naghlyadu (kontrolju) u sferi ghospodarsjkoji dijalnosti: Zakon Ukrainy vid 05.04.2007 r. # 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16> (data zvernennja: 28.01.2021).
21. Postanova Verkhovnogho Sudu vid 20 ljutogho 2019 roku u spravi #522/3665/17. URL: <https://taxlink.ua/ua/court/postanova-verhovnogo-sudu-vid-20022019-u-spravi-522366517/> (data zvernennja: 28.01.2021).
22. Rishennja vid 7 chervnja 2012 r. u spravi «Centro Europa 7 S.R.L. ta Di Stefano proty Italiji». URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-112165%22%7D> (data zvernennja: 28.01.2021).